

У последњем броју НИН-а (бр. 3058, 6. август 2009) изашао је чланак "Радити више са мање" (стр. 23). Написао га је Сајмон Греј, директор канцеларије Светске банке у Београду. Из тог чланка сазнајемо да се српско Министарство финансија обратило Светској банци са молбом да Светска банка припомогне Србији у "смањењу трошкова јавног сектора на начин који неће утицати на квалитет услуга". "Резултат нашег рада је публикација која анализира важне делове јавних расхода", сумирао је Греј, "попут пензија, здравства, образовања, социјалних давања, инфраструктуре, пољопривреде и индустрије".

Да није било овог чланка, најпре, не бисмо ни сазнали за обраћање Министарства финансија Светској банци, као ни за неке од конкретних предлога које је Светска банка дала Србији у вези уштеде паре из буџета. Обратили сте пажњу, наравно, на редослед области у којима је Светска банка, како нам открива Греј, предложила Србији да смањи јавне трошкове: најпре пензије, затим здравство, потом образовање, као четврто социјална давања, па тек онда следе инфраструктура, пољопривреда, индустрија... Наравно, смањење бирократије, издатака на НВО сектор, или обилног финансирања људскоправашких Потемкинових села (из Чиплићевог Министарства за људска права) Греј ни једном речју не помиње. Смео бих се заклети да о томе у саветима Светске банке ни нема ништа. Необично је да аналитичари из Светске банке нису уочили такву "ситницу" да се у српском буџету издваја 4,1 милијарда динара (или 44 милиона евра) годишње за донације разним НВО! То је више него за субвенције у привреди (3,5 милијарди), ученички стандард (1,7), студентски стандард (3,2), Фонд за младе таленте (0,4), избегла и расељена лица (0,9) итд. [\[1\]](#) Али, у Србији се морају знати приоритети, зар не?

Шта тачно Светска банка предлаже Србији као начин уштеде најбоље се види из области коју је Греј одабрао да илуструје њихове идеје - у просвети. Греј хладнокрвно наводи податак да су чиновници Светске банке предложили да се у Србији, због мера штедње, укине 11.000 одељења у основним и средњим школама! Наиме, већина одељења у српским школама броји мање од 30 ђака, а, како каже Греј као овдашњи гласноговорник Светске банке, "не постоји искуство у свету које показује да одељења са мање од 30 ученика воде већем квалитету". Зато је Светска банка предложила Србији да укине 11.000 одељења, тј. 37 посто свих одељења у основним школама, и 13 посто свих одељења у средњим школама!

Греј нам у свом тексту не открива само сву изванредност предлога Светске банке Србији. Он нам открива и својеврсно одушевљење екипом реформиста, спремних да примене ове генијалне савете, коју налази у српској администрацији. "На срећу", пише Греј, "имамо сада Министарство образовања у коме се реформе разумеју и које је посвећено њима. Припрема се читава стратегија рационализације школа и одељења, укључујући и рационализацију унутар једне школе. (...) Потребно је дати сву неопходну подршку министарству како би убрзало ове и спровело своју широку стратегију реформи". Дакле, Греј нас обавештава да укидање 11.000 одељења у српским школама не само да није само фантастични предлог чиновника из Светске банке, већ и да "реформисти", у нашем Министарству просвете, на таквој "реформи" српског школства већ увелико раде!

Разборит човек после оваквих сазнања не може а да се не запита – не потцењује ли се елементарна интелигенција грађана Србије? Ја сам, рецимо, импресиониран Грејовим открићем да "не постоји искуство у свету које показује да одељења са мање од 30 ученика воде већем квалитету". Као професор универзитета цео живот сам, дакле, провео у заблуди да мање студената на часу значи више пажње које могу да посветим сваком студенту. У истој страшној заблуди живе и други професори српских универзитета, затим наставници у српским гимназијама и, на крају, учитељи у српским школама. А, како ћемо видети у даљем тексту, и просветари широм света.

С једне стране, пошто су нам Греј и Светска банка открили фантастичну истину да "не постоји искуство у свету које показује да одељења са мање од 30 ученика воде већем квалитету", ми, српски просветни радници, одмах ћемо да исправимо ову нашу страшну, провинцијалну заблуду. И са ударничким еланом не само што ћемо укинути 11.000 одељења, већ ћемо избрисати још 11.000! Јер, зашто да останемо само на томе, зашто да не уштедимо још више пара. Замислите само колико новца би остало ако би српска одељења имала не 30, већ 50 ученика! Ма шта 50, и по 100 ученика не би било пуно! Само ако се тиме оставља довољно пара за остале преке потребе... Укључив и НВО...

С друге стране, са овим невероватним открићем да "не постоји искуство у свету које показује да одељења са мање од 30 ученика воде већем квалитету" под хитно ћемо да обавестимо и наше колеге у Европи и САД. Јер, замислите само, тамошњи наставници и педагози, и даље погрешно мисле да су мања одељења боља за ђаке. Због тога је просечан број ученика у државним школама (у основном образовању) у Аустрији 20, Белгији 20, Чешкој 21, Данској 20, Немачкој 22, Грчкој 18, Мађарској 20, на Исланду 17, у Ирској 24, Италији 18, Луксембургу 16, Пољској 21, Португалији 16, Словачкој 20, Шпанији 19, Британији 26 (у приватним основним школама 11!) и у САД 24 (у приватним 19) [\[2\]](#). Како ће се само Данци, Белгијанци, Грци и остали одушевити кад сазнају за истину да "не постоји искуство у свету које показује да одељења са мање од 30 ученика

воде већем квалитету"! Сигурни смо да ће то изазвати праву педагошку револуцију, чију ће поносну авангарду чинити чиновници из Светске банке, и реформатори из српског Министарства просвете, који су први направили ово фантастично научно откриће!

Али, иронију на страну, ово је један од типичних примера како припадници транснационалне политичко-економске бирократије засењују простоту "домородаца". Тешко је избећи утисак да они заиста мисле како ми, домороци, не само да ништа не знамо, већ и да код речи "ЕУ стандарди" и "светска искуства" намах падамо у хипнотички транс, након чега могу да нам раде шта год хоће. Још проблематичније је ако се, у саучесништву са домаћим, компрадорским реформистима, при томе користе или директним неистинама, или полуистинама.

Да, тачно је да нема аутоматске каузалности између броја ученика у одељењу и квалитета образовања. Мање ученика у одељењу не значи *аутоматски* и виши квалитет. Али, то је само зато што квалитетно образовање зависи још од најмање два фактора: мотивације и способности ученика и мотивације и способности наставника. Но, из тога што број ученика у одељењу није

једини

фактор квалитетног образовања не следи да он није

никакав

фактор квалитетног образовања. У питању је елементарна логичка разлика између нужног и довољног услова. Мањи број ученика није довољан услов да образовање буде успешно. Али, као што зна сваки просветни радник, мањи број ученика јесте

нужан

услов за квалитетну наставу.

Српско образовање заиста треба да буде још квалитетније. Оно се тешко може унапредити ако би се даље наставило са смањивањем броја ученика у одељењу. Мора се радити на побољшању остала два поменута фактора: на мотивацији ученика и на мотивацији наставника. Али, ако се српско образовање не може унапредити даљим смањивањем броја ученика у одељењу, из тога апсолутно не следи да тај фактор нема утицај на квалитет наставе. Ако остали фактори остану непромењени, односно, ако не дође до значајнијег повећања мотивисаности ученика и наставника у српским школама, рапидно повећање броја ученика у нашим разредима *сигурно* ће довести до пада квалитета српског образовања.

Ово је тако једноставна и јасна логика да не треба бити претерано паметан па моћи закључити какве би све погубне последице могло имати укидање 11.000 одељења у

српским основним и средњим школама. Србија и неке друге земље Источне Европе имају традиционално јак систем државног образовања. Тај систем је и пре социјализма обезбеђивао самостално стварање грађанске структуре неопходне за функционисање привреде и друштва – управног апарата и националне културне и друштвене елите. Социјализам је то државно образовање само усавршио и направио од њега главни канал друштвене покретљивости. Захваљујући могућности бесплатног и квалитетног образовања, на хиљаде деце сељака и радника постали су истакнути стручњаци и чланови елите. И ма колико да је у Србији, током деведесетих, образовни систем руниран, он је и даље остао квалитетнији од свега што се може наћи у приватном сектору. И данас државни сектор образовања не служи за продају диплома. Колико може, на свом основном нивоу, он ради на просвећивању народа. А на највишим нивоу, тај систем ствара елиту знања, не нужно лошију од оне едуковане на најскупљим светским универзитетима.

Сада се управо нешто од тог доброг у систему нашло на удару, а као што видимо главни нападачи су чиновници Светске банке и реформатори из Министарства просвете. Дакле, после свих спроведених "реформи", у овој земљи више није скупа војска. Сада је скупа просвета. И њу ћемо реформисати боље од војске. Јер, војску смо реформисали тако да смо уништили 1.200 противавионских ракета типа "Стрела", исекли 700 тенкова у старо гвожђе, а број авиона у летном стању свели на два [3]. Све што смо добили јесте карикатура од војске, због чега ће ова земља у сваком озбиљнијем војном питању зависити од других. Исто тако ефикасно реформисаћемо и наше образовање: укинућемо 11.000 одељења, отпустити 17.000 наставника (ова цифра је стварна, види "Политику", 23. фебруара 2009 [4]), продати вишак школских зграда (које су, најчешће, на идеалном месту у граду)... И добићемо карикатуру од образовног система, због чега ће ова земља и по питању образовања постати зависна од других. Ко год у Србији буде хтео стварно квалитетно образовање, мораће да иде у стране приватне колеџе, и на стране приватне универзитете. Разуме се, такво образовање не треба деци сељака, радника и службеника. А колико ће нова управна, културна и економска елита Србије које су едуковале друге земље бити способна да разуме и заступа националне интересе, не треба трошити ни речи.

Да бисмо појмили алармантност "савета" Светске банке да Србија треба да затвори 11.000 одељења, морамо да знамо функцију ове транснационалне институције у светском финансијском поретку. Она је парњак ММФ-у и најчешће заједно са њим наступа према малим земљама, чије владе траже позајмице. Обе институције су једна врста акционарског друштва, у које САД има највећу квоту (у Светској банци око 16 посто) [5]. Док ММФ даје позајмице које обезбеђују спољну ликвидност, Светска банка даје новац за обезбеђивање унутрашње ликвидности [6]. Ове установе своје позајмице условљавају захтевом да их дају у ратама, и то тако да након сваке рате имају право да од земље-зајмопримца захтевају одређени начин вођења економије и друштва.

Пише: Слободан Антонић
четвртак, 13 август 2009 12:04

Тако, практично, давањем позајмица некој влади, ММФ и Светска банка постају једна врста њеног старатеља и фактички управљачи у тој земљи.

Тако је Цветковићева влада, 26. марта 2009, закључила споразум са ММФ о позајмици од 3 милијарде евра. Али, та сума ће бити исплаћивана у ратама, до 2011. године. Пошто је први део суме исплаћен негде у пролеће, крајем августа у посету Србији долази делегација ММФ-а. Она ће, како је најављено, са Владом Србије разговарати о државним приходима и расходима, "саветујући" где се може намаћи нови новац за буџет, а уштедети постојећи. У том смислу, "биће отворено питање буџета за 2010. годину", одн. "разговараће се о његовој структури" (

Глас Америке

, 3. август 2009)

[\[7\]](#)

. Тек ако Влада Србије прихвати "савете" ММФ-а, добиће други део одобрене позајмице.

На сличан начин функционише и Светска банка. Док је специјализација ММФ-а финансијска и монетарна сфера, Светска банка својим кредитима најчешће финансира образовање, здравство, реформу државне управе итд.

[\[8\]](#)

Тако Светска банка, рецимо, у Србији тренутно финансира "реформу правосудног система"

[\[9\]](#)

(која, као што је већ о томе писано, подразумева отпуштање око 700 судија). Дакле, када је реч о подели задужења, Светској банци управо и припада финансирање "реформе" образовања. У том смислу, њени "савети" у овој области имају исту снагу као и "савети" ММФ-а у фискалној и монетарној политици.

Можда најрђавији учинак Цветковићеве владе је безглаво задуживање земље.

Процењује се да ће се дуг српске државе, до краја 2009, готово удвостручити (са 8,93 на преко 16 милијарди евра) [\[10\]](#). Последица тог задуживања неће бити само то да ћемо у будућности све што као друштво зарадимо морати да дајемо на отплату дугова са каматом, већ и да ће наши повериоци добити дугорочно право да управљају овим друштвом. Међународни чиновници, првенствено из финансијске сфере, одлучиваће не само о српским порезима, пензијама или социјалним давањима, већ и о српском образовању, здравству, науци и култури.

Како изгледа та чиновничка, суво-финансијска логика, имамо сада прилике да видимо и на примеру поменутог "савета" да се у српским школама укине 11.000 одељења.

Пише: Слободан Антонић
четвртак, 13 август 2009 12:04

Наравно, озбиљна држава, тачније, озбиљна, одговорна и патриотска власт, одбила би такав "савет". Она би знала да би таква краткорочна уштеда у буџету на дужи рок могла нанети непоправљиву штету српској просвети и култури. Ја уопште не сумњам да је у нашој државној управи, па и међу просветним властима, остало доста озбиљних и одговорних људи, који ће схватити сву погубност овакве мере. Али, такође, како сазнајемо из радосних Грејових речи, међу просветним властима очигледно да постоје и здраве, "реформске" снаге" које су одушевљене оваквом идејом и које, штавише, већ увелико раде на њеној реализацији.

И сада, најмање што би српски грађани могли да очекују јесте да сазнају имена тих наших просветних "реформиста". Мислим да би то пре свега волели да знају родитељи. Уколико, дакле, сутра, 37 посто деце у Србији дође уплакано из школе, са речима: "Мама, тата, укидају нам одељење, а отпуштају учитељицу!", да родитељи знају коме могу да се на томе захвале. Да им се захвале на томе што су, једним потезом пера, угрозили њихово детињство. И њихове шансе за будућност.

[1] "Печат", бр. 75, 7. август 2009, стр. 24-5.

[2] <http://www.oecd.org/dataoecd/6/46/37344912.xls>

[3] "Печат", бр. 75, 7. август 2009, стр. 16.

[4] <http://www.politika.rs/rubrike/Drustvo/Srbija-razgovara-Sudbina-vishka-zaposlenih-u-prosveti.sr.html>

[5] <http://www.nspm.rs/ekonomska-politika/srbija-u-mrezi-zapadnih-poverilaca.html>

[6] <http://www.voanews.com/serbian/2009-08-03-voa10.cfm>

[7] <http://www.voanews.com/serbian/2009-08-03-voa10.cfm>

[8] <http://www.nspm.rs/ekonomska-politika/srbija-u-mrezi-zapadnih-poverilaca.html>

[9] <http://www.voanews.com/serbian/2009-08-03-voa10.cfm>

[10] <http://www.nspm.rs/ekonomska-politika/srbija-u-mrezi-zapadnih-poverilaca.html>